

Bilag: Gennemgang af indberetninger i Rigsarkivets tilsyn 2020

It-systemer

Myndigheder blev bedt om at svare på spørgsmål om følgende:

1. Er alle It-systemer anmeldt til Rigsarkivet, så bevaringsværdige data kan afleveres?
2. Journalisering af e-post
3. Hvilke teknologier anvendes i dag? Viden om den teknologiske udvikling bruger Rigsarkivet til at understøtte aflevering og langtidsbevaring af digitale data
4. Afklaring af myndigheders behov for at kunne tilgå egne data
5. Forskningsdata - hvilke myndigheder har forskningsdata?

1. Er alle It-systemer anmeldt til Rigsarkivet, så bevaringsværdige data kan afleveres?

Der er indberettet i alt 3635 it-systemer, heraf er 2.118 tidligere anmeldt til Rigsarkivet. For 482 af disse systemer har Rigsarkivet besluttet, at data skal bevares.

Der er således indberettet 1517 it-systemer, som ikke tidligere er anmeldt. Myndighederne er derfor blevet bedt om at anmelde dem, så Rigsarkivet kan træffe beslutning om data skal bevares eller ej. Det er nødvendigt, at alle it-systemer anmeldes til Rigsarkivet, da myndighederne ikke må slette it-systemer før der er truffet beslutning om der skal afleveres en kopi i Rigsarkivet.

Rigsarkivet vil i løbet af 2021 træffe beslutning for it-systemer anmeldt i forlængelse af tilsynet. Pga det store omfang kan Rigsarkivet ikke overholde den normale tidfrist på 60 dage ved anmeldelser. Hvis det giver problemer i forhold til sletning af data, kontakt venligst Rigsarkivet. Anmeldelser af nye ESDH-systemer bliver dog behandlet inden for de 60 dage.

2. Journalisering af e-post og andre bevaringsværdige oplysninger

259 myndigheder har svaret ja til, at bevaringsværdig e-post journaliseres i et system, som Rigsarkivet har bestemt skal bevares. 39 myndigheder har svaret nej til spørgsmålet, og det fremgår af myndighedernes supplerende svar, at spørgsmålet er blevet forstået forskelligt og ikke altid helt korrekt – ikke mindst af de myndigheder, der stadig har sagsdannelse på papir

Formålet med spørgsmålet var dels at kontrollere, om alle bevaringsværdige oplysninger gemmes i et dertil indrettet system og dels at sætte fokus på korrekt og fyldestgørende journalisering. Rigsarkivet noterer sig, at størstedelen af myndighederne har et ESDH-system og vil derudover i vores løbende kontakt med myndighederne spørge yderligere til journalisering af e-post og øvrige arkivdannelse.

3. Hvilke teknologier anvendes i dag? Viden om den teknologiske udvikling bruger Rigsarkivet til at understøtte aflevering og langtidsbevaring af digitale data

Knap 25 % af myndighederne har oplyst, at de anvender geodata:

Spørgsmål	Ja	Nej	Ej svaret
Har I geodata?	23 %	72 %	5 %

Har I geodata i et GIS-system?	15 %	85 %	0 %
Har I geodata i et andet system end GIS?	11 %	89 %	0 %

Rigsarkivet anvender informationen til at prioritere den aktuelle opgave med at udvælge et bevaringsformat for georasterdata. Rigsarkivet tilstræber at der vælges en fælleseuropæisk standard for bevaring af georasterdata. Samtidig viser det, at få myndigheder har geodata liggende i andet end et GIS-system fx i ESDH.

Der er også spurgt om myndighederne anvender tegningsformatet CAD. 20 % har svaret, at de anvender CAD. Der findes pt. ikke noget velegnet bevaringsformat for CAD, som typisk anvendes til bygningstegninger.

Rigsarkivet har brug for at få et indblik i omfanget af brug af CAD hos myndighederne for at vurdere behovet for at finde et format, hvormed CAD-data kan langtidsbevares. Svarene fortæller os, at der er et behov, som skal analyseres.

Spørgsmål	Ja	Nej	Ej svaret
Bruger I cloud-løsninger?	48 %	47 %	5 %
Bruger I kunstig intelligens (AI)?	15 %	80 %	5 %

Over halvdelen af myndighederne bruger en cloud-løsning. Udfordringen er, hvordan vi får udtrukket de fuldstændige, bevaringsværdige data i egnede formater på en let og billig måde uden systemadministratoradgang. Svarene fortæller os om mængderne hos myndighederne og dermed behovet for at prioritere opgaven, som vurderes vigtig.

15% af myndighederne bruger it-løsninger, der indeholder, hvad de opfatter som, "kunstig intelligens". Det er et lille antal, men antallet forventes at vokse. Brugen af AI er en problematik, som Rigsarkivet har begyndende fokus på. Hvordan bevarer man f.eks. dokumentationsgrundlaget for beslutninger i sagsbehandlingsgange, der er truffet af AI? Hvordan sikrer man transparens i databehandlingen, som en AI udfører ved brug af adaptive og selvudviklende metoder? Da der fortsat er relativt begrænset brug, udsætter Rigsarkivet opgaven med at vurdere langtidsbevaring af AI.

4. Afklaring af myndigheders behov for at kunne tilgå egne data

182 myndigheder oplyste, at de ønsker at kunne få adgang til egne data via en myndighedsservice. I besvarelsen har 38 myndigheder angivet, at de på ugentligt basis havde behov for adgang til afleveret data, som stadig var i administrativ brug. Dertil kom, at 73 myndigheder, hovedsagligt ministerier og styrelser, angav, at de har behov for adgang til data en gang om måneden. Dertil kom, at 71 myndigheder, som angav, at de havde behov for opslag i egne data en gang årligt. I relation til udvikling af en fremtidig myndighedsservice er det af særlig interesse, at 182 myndigheder angav, at de havde et behov for selv at kunne lave opslag og udtræk af data afleveret til Rigsarkivet.

Myndighed med behov for adgang til	I alt	Ugentlig	Månedlig	Årlig
Alle data	182	38	73	71
Journalsystemer	29	10	19	-
Fagsystemer	76	20	44	11
Data med personoplysninger	78	19	51	8

Kernen i de tilbagemeldinger fra myndighederne som er tilgået Rigsarkivet i 2020 er, at en meget stor andel har behov for adgang til data først og fremmest til sagsbehandling på enten ugentlig eller månedlig basis. Dette er udtryk for et klart brugerbehov og en solid efterspørgsel.

Tilsynet afdækkede yderligere, at myndighederne efterspørger adgang til data i relation til interne analyser. Fremadrettet bør det også indgå i Rigsarkivets ambition om at bidrage til en effektivisering af den offentlige sektor, at myndigheder skal have nemmere adgang til data i forbindelse med udviklingsopgaver, da 42 myndigheder angiver, at adgang til data i denne sammenhæng er afgørende. I forhold til analyse af, hvilken model, som skal vælges for Rigsarkivets fremtidige myndighedsservice er det vigtigt at notere sig, at 141 myndigheder udtrykker et ønske om selv at kunne foretage udtræk af data fra et kommende tilgængeliggørelsessystem.

Typer af opgaver/ønsker	Sagsbehandling	Intern analyse	Udvikling	Lave sikkert udtræk
Antal	107	52	42	167

Rigsarkivet har nu dokumentation for, at der eksisterer en efterspørgsel hos myndigheder for at kunne tilgå afleverede data, der stadig er i administrativt brug. Rigsarkivet vil derfor arbejde på mere målrettet vejledning om muligheder for enkeltopslag i arkiveringsversioner uden at myndigheden skal ansøge Datatilsynet, hvis opslaget ikke omfatter oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold.

I relation til udvikling af en myndighedsservice er det interessant for Rigsarkivet, at 167 myndigheder angav, at de havde behov for selv at kunne lave opslag og udtræk af data. Dette er information om et vigtigt brugerønske, som vil indgå i Rigsarkivets udvikling af et tilgængeliggørelsessystem med online adgang til data.

5. Forskningsdata - hvilke myndigheder har forskningsdata?

Myndighederne blev spurgt om de var ansvarlige for forskningsdata:

Spørgsmål	Ja	Nej
Udfører I forskning?	32 %	67 %
Udfører andre forskning for jer?	17 %	83 %

Gennem tilsynet har Rigsarkivet fået et overblik over, hvilke myndigheder der har forskningsdata, som vi ikke i forvejen havde kendskab til. Vi vil i løbet af 2022 målrette indsatsen for at indhente forskningsdata fra disse myndigheder ved at gå i dialog med dem i fald de ikke selv er påbegyndt anmeldelse til os jf. reglerne i bekendtgørelse 514 af 20 april 2020 om anmeldelse af forskningsdata skabt af statslige myndigheder.

Papirarkivalier

Myndigheder blev bedt om at svare på spørgsmål om følgende:

1. Hvor mange hyldemeter papirarkivalier er i myndighedernes varetægt?
2. Hvor langt op i tid har myndigheder papirarkivalier?
3. Hvor tit anvender myndighederne papirarkivalierne?
4. Hvor godt er myndighedernes kendskab til dem?
5. Hvad er deres fysiske tilstand og deres opbevaringsforhold?

1. Hvor mange hyldemeter papirarkivalier er i myndighedernes varetægt?

Der er indberettet ca 187 kilometer papirarkivalier, og de fordeler sig således:

Ministerieområde	Omfang (meter)
Justitsministeriet	54.766
Sundheds- og Ældreministeriet	31.768
Uddannelses- og Forskningsministeriet	17.165
Social- og Indenrigsministeriet	12.734
Udlændinge- og Integrationsministeriet	12.080
Transport- og Boligministeriet	10.492
Kulturministeriet	10.468
Forsvarsministeriet	9.738
Skatteministeriet	5.719
Erhvervsministeriet	5.119
Børne- og Undervisningsministeriet	5.003
Beskæftigelsesministeriet	3.760
Udenrigsministeriet	3.321
Miljø- og Fødevarerministeriet	1.089
Finansministeriet	1.003
Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet	842
Statsministeriet	408
Rigsrevisionen	210
Kirkeministeriet	97
I alt	185.782

2. Hvor langt op i tid har myndigheder papirarkivalier?

Der er indberettet papirarkivalier skabt fra år 1500 til 2020. Ved dette tilsyn er der indberettet væsentligt ældre arkivalier end ved sidste tilsyn. Det skyldes primært, at flere museer har indberettet arkivalier fra deres samlinger.

Myndighederne har kunnet oplyse årstal ved ca-angivelser som 'ca. 1960' eller '1940'erne' eller har blot skrevet 'ukendt', og der er også indberettet serier uden datering. Der er desuden indberettet serier uden omfang, hvorfor de bearbejdede tal skal derfor tages med et forbehold, dvs. der er tale om minimumstal. Nedenfor ses omfang opgjort efter arkivseriens startår:

Periode	Omfang
1500 - 1980	55 km (mindst)
1980-1990	17 km (mindst)
1990 - 2000	23 km (mindst)
2000 - 2010	53 km (mindst)
2010- 2020	30 km (mindst)

Størstedelen af papirarkivalierne (157 km) er skabt før 2010, og kun få myndigheder skaber papirarkivalier i dag. Forvaltningen er blevet digital, og Rigsarkivet kan nu gå i gang med at planlægge afleveringen af de sidste statslige papirarkivalier, som forventes at kunne afvikles i tiden frem til 2030.

3. Hvor tit anvender myndighederne papirarkivalierne?

290 myndigheder har svaret på spørgsmål om, hvor ofte de anvender papirarkivalier :

Anvendelsesfrekvens	Antal myndigheder
Ugentlig	99
Månedligt	85
Årligt	31

Formålet med spørgsmålet var at få en indikation af, om myndighederne stadig bruger deres papirarkivalier: Er de stadig i administrativt brug og hvor godt kender de til arkivalierne.

Myndighederne har angivet, at der er meget stor forskel på, hvor ofte de anvender de forskellige dele af deres arkiv – at det kan skifte fra hver måned til én gang om året. Vi kan konkludere, at myndigheder som fortsat bruger papirarkivalierne, gør det relativt ofte - det er ikke kun årligt. Svarene viser dog også, at der er stor forskel på, hvor ofte de forskellige dele af arkiverne benyttes. Dette er forhold, som skal tænkes med, når planen for indhentning af de resterende statslige arkivalier lægges.

4. Hvor godt er myndighedernes kendskab til papirarkivalierne?

Størstedelen af myndighederne har oplyst, at de har en medarbejder med kendskab til papirarkivalierne:

Kendskab til egne papirarkivalier	Antal myndigheder
Ja	166
Nej	6
Delvist	54
Blank	59

Det er et lidt overraskende stort antal myndigheder, der har medarbejdere med kendskab til papirarkivalierne, da det ikke helt stemmer overens med Rigsarkivets erfaringer de par sidste år.

Myndighederne har ikke skullet uddybe, hvad kendskabet bestod i, og det kan være forskellige opfattelser af hvad 'kendskab' indebærer.

Formålet med spørgsmålet var at vurdere, hvor megen hjælp myndigheden skal have, og hvor ressourcekrævende afleveringssagen og eventuelt bevaringsvurderingen vil blive. Medarbejdere med viden om indhold og brug af sagerne er en uvurderlig ressource for både Rigsarkivet og myndigheden selv i en afleveringssag. Det vil dog fortsat være Rigsarkivets anbefaling, at myndigheder med større mængder eller komplekse papirarkivalier køber sig til hjælp til afleveringen hos en leverandør. Rigsarkivet vejleder dog også, hvis myndigheden ikke vælger denne løsning.

5. Hvad er papirarkivaliernes fysiske tilstand og opbevaringsforhold?

Løbende tjek af opbevaringsforhold (især temperatur og fugtighed) i arkivlokaler er grundlæggende for god varetagelse af arkivmæssige hensyn. Det skal myndighederne supplere med regelmæssige tjek af arkivlokalers stand. Det gælder ikke mindst i disse år, hvor brug af papirarkivalier svinder ind.

De to mest bemærkelsesværdige oplysninger fra de indberettede data er:

Målinger eller tjek	Antal Nej-svar (% af samlet antal myndigheder)
Måles temperatur	154 (54%)
Tjekkes arkivlokaler	53 (18%)

Disse oplysninger giver anledning til, at Rigsarkivet forstærker information om god varetagelse af arkivmæssige hensyn, og det giver også endnu et argument for aflevering af de sidste papirarkivalier.

Vand, fugt og papirarkivalier resulterer normalt i svamp, som kan give store og betydelige skader på arkivalier samt ødelægge arbejdsmiljøet. Det er et betydeligt brud på varetagelse af arkivmæssige hensyn, som Rigsarkivet skal reagere på. Hele 9 myndigheder har angivet vandskade i større omfang, og de vil være de første Rigsarkivet må rette henvendelse til for at få dem til at anmelde skader. Dernæst rettes henvendelse til de myndigheder, som har sagt Ja til mindre skader.

Skade	Antal Ja-svar (% af samlet antal myndigheder)
Vand i større mængder	9 (3%)
Svamp	6 (2%)